

SALONNÍ
BIBLIOTÉKA

REDAKTOR

FERDINAND SCHULZ

ČÍSLO LXXVI

Brevíř moderního člověka

V PRAZE
NAKLADATELSTVÍ J. OTTO KNIHTISKÁRNA
1892

BREVÍŘ MODERNÍHO ČLOVĚKA

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

(1889–1891)

V PRAZE
NAKLADATELSTVÍ J. OTTO KNIHTISKÁRNA
1892

Tiskem J. Otty v Praze.

SESTRÁM V UMĚNÍ I V ŽIVOTĚ

PANÍM

KAROLINĚ SVĚTLÉ

A

SOFII PODLIPSKÉ

V LÁSCE A ÚCTĚ

PŘIPSÁNO

J. V.

Introitus.

Je znáte jistě; často v drahu vaši
se mihly tajemné ty postavy,
ať žlutý list se v svadlou trávu snáší
a večer táhne šedý, mlhavý;

Ať jarní slunce mladým listím pouští
svou tancující usmívavou zář,
vždy kráčejí jak visiony pouští
skráň skloněnou a v ruce breviář.

Ve starých, opuštěných parků tiši,
kol vyschlých, listí plných fontanů,
kde chladné větry zkazky zimy dýší,
ve dveřích rozvětralých altanů;

I na vsi tiché, po rybníků hrázi,
u hřbitovních zdí, opuštěných cest,
kde bodlák větrů v plen své pýří hází
a čekanka své lístky modrých hvězd;

Před kláštery v aleji tiché, ztmělé
po svadlém lupení lip stověkých,
jak stíny chodí, nesou na svém čele
taj myšlénky a resignace sníh.

Ba v města vřavě, často na ulici,
kde vlny života se trou a vrou,
na tramvai a v davů tlačenici
svůj brevíř náhle klidně otevrou.

I ptám se často: Jaká božská těcha,
myšlénky jaký lék i dumy skvost
v té knize zavřen jest, že každý spěchá
číst v ní a víc, než káže povinnost.

Ať času proud jde tich, ať k nebi šlehá,
svět není pro ně, jiná v duši zář
jim svítí, jiných tichých slastí něha,
již mystický jim skytá breviář.

Syn doby nové chci se učit od nich,
s myšlénkou svou v tak těsném svazku žít,
jak leknín spící na hladinách vodních
se spletí kořenů v hloub zakotvit.

V hloub tiché dumy, z níž se rozvít může,
ať kolem soptí a se zmítá svět,
ve snivé kráse leknínové růže
mé písně v sebe uzavřený květ!

——

Ti myšlénkou svou zakotvení v bohu
jdou ovšem jako stíny žitím dál,
jich duch je roven ptáku báje, nohu,
jenž lunou živ dlí na okřídlí skal.

Svůj Pathmos přenesou i v denní vřavu,
jdou hlukem světa v sebe vhroužení!
já nemohu však odvraceti hlavu
od shonů kol od bouře, víření.

Kus mého srdce v davu tom se třese,
kus mojí duše lká i úpí tam,
já raduji se v malých malém plese,
já s nimi pro kus chleba umírám!

Pro chleba, tělo jenž i ducha sytí,
pro míru, práce, krásy, dobra vzruch,
všech žití kolem je i moje žití,
bůh potlačených je i též můj bůh.

A místo zázraků a visionů
mi plní dumy lidské práce plod,
s myslícím myslím, s tonoucími tonu,
mně svatý mozol dlaně, skrání pot.

Ne v odříkání, v zasáhnutí smělém
v to kolo záhad, které letí kol,
zřím úděl žití, být si spasitelem,
sám vykouzlit květ na bezlistý stvol.

A pouze v tichu svaté vigilie,
kde s bohem svým duch tiše mluví sám,
svůj brevíř, v kterém srdce moje bije,
— kéž srdce lidstva též! — si otvírám.

I.

De profundis clamavi...

Memento živlů.

Hned v točen ledu a hned v poušti
svůj přeletavý staví stan,
tisícem křídel v svět se spouští
s tisícem hlasů ze všech stran;
zem chvěje se, jak z dálky zívne,
hvozd praská, z dálky když jen kývne,
vře moře v směsi tonů divné,
když letí přes ně rozpoután.

V hřímání věčných vodopádů
a v jeku moří doma jest,
vln velí nesčetnému stádu,
je valí v rozvaliny měst.
Vteřinou dílo věků mrhá,
stem pěstí ornou půdu trhá,
na čela horám trosky vrhá,
kal chrlí ve tvář zlatých hvězd.

V Hefaista opuštěné dílně
skryt v lávu dřímá v loži par,
neb rudý otrok žene pilně
kol spoustu, plápol, jek a var.

Jak z ruky hadem vysmekne se,
je titan, který kšticí třese,
vše ničí, kde jen zamihne se
rudého jeho pláště cár.

A těmi třemi utýraná
v loktuši mlhy dřímá zem
a každého se bojí rána.
Co bude? ptá se každým dnem.
Jí vítr křídly ve tvář bije,
jí voda proudy boky ryje,
ba nitro její oheň kryje,
ký div, že chví se strašným snem?

Všech obětí je v posled člověk,
bez milosti jim vydán v plen,
hned otrok jich, hned vladař, po věk
má za úděl jen boj a sten;
dnes na hoře a zítra svalen,
dnes u cíle a zítra vzdálen
a stokrát v nový výboj šálen,
hned vítěz a hned poražen.

Tak v boji s nimi žití tráví,
o každou píď je okrádá,
sám třen a dáven tře a dáví
a konec — Věčná záhada!
Tak drama kosmu dál se přede,
ve vřavu boje chechtot vjede:
„Jen rvete se!“ — Smrt v kápí šedé
zahoukne: „Má je nadvládá!“

Můj bože!

Jaký to z hlubin se deroucí vzdech
v žalosti. zármutku, úzkostech,
až oko se tmí a vázne dech:
    Můj bože, můj bože!

Jsi atheista a nevěříš;
však na srdci, na hlavě jaká tíž!
klesaje, zoufaje šeptáš již:
    Můj bože! můj bože!

Jsi dítě tak prosté, tak věřící,
tvůj celý vzdor slza na líci
a vzdychneš jen s duší se chvějící:
    Můj bože, můj bože!

Svou tíži neseš již řadu let,
tvé srdce je křemen, obličej led,
však udolán vzdychneš naposled:
    Můj bože, můj bože!

Valí se osud jak temná noc,
cítíš tu drtící, smrtící moc,
však nikdo ti nepřijde na pomoc
a přece úpíš v temnou tu noc:
    Můj bože, můj bože!

Před tebou zítra jak příšera zlá
ve tvář ti dechem hrozebným vlá,
bez vády šeptají ústa mdlá:
Můj bože, můj bože!

Hluboký vzdech ten, starý jak svět,
prostorem od věků do věků let,
Elohim! Adonai! z propastí běd:
Můj bože, můj bože!

Mučenník volal jej na kůl vbit,
kacíř jej křičel v plameny skryt,
zločinec, apoštol v stejný vzplál cit:
Můj bože, můj bože!

Dítě a stařec a vladař a rob
a trůny a trdlice, kolébka, hrob,
tím zní krov příštích i minulých dob:
Můj bože, můj bože!

Jaký to z hlubin se deroucí vzdech
v žalosti, zármutku, úzkostech?
Jsi-li přec, musí v tvůj zabouřit slech,
Můj bože, můj bože,
můj bože!

Fatum.

Sbor z antické tragédie.

Nemůže, nesmí v životě krátkém
vzdorovat člověk odvěkým bohům!
Dítě jest na skály útesu hladkém
vydané v pospas orlům a nohům.
Tito je hltají, rvou, derou v kusy
a člověk to trpěti, snášeti musí —
bozi však smějí se v světle.

V pustině dálné socha ční z kovu
obrovských plecí — ta očí nemá,
zamknutá ústa se nepohnou k slovu,
obloha kalná jest, země kol němá,
člověk pták zbloudilý v zmatku a strachem
utluče, utříská v letu se plachém
o sochy skráně i nohy.

Ten konec!

Ach, kdyby nebylo jen toho konce!
Tak řeklas krásnou uklánějíc hlavu,
jak celý život s boji, trudy všemi
by moh' nám býti ještě pro zábavu!

Jak všećko snadno by se unést dalo
i hořkost resignace i shon všední
i touha křičící vždy: Málo! Málo!
sny marně z noci deroucí se ke dni.

Ach, kdyby nebylo jen toho konce!
A trpce stáhla se tvá ústa dětská
a mně se zdálo, o ta prostá slova
že rozbíjí se naše moudrost všecka.

Já v duchu viděl ferneyského kmeta,
o konci tragedie jak děl s šklebem,
o hroudě, která na rakev se metá,
v níž loučíme se s peklem jako s nebem.

Já v duchu slyšel Sofokleův choral,
jenž nezrozenu býti lepším soudil,
a v čela rýhy, které čas mi zoral,
já cítil, děsu mrazný pot jak proudil.

A tiskna tvoji ruku křečovitě
já cítil smrt, jak divokého honce,
jak s křikem hází po nás již své sítě . . .
Ach, kdyby nebylo jen toho konce!

V zimní noci.

Já zřel, jak v zasněžený svět
kýs velký Anděl míru slet';
až do zenitu v dálku mhavou
se ztrácel ohvězděnou hlavou
a dole hustá pára bílá
to jeho dlouhá říza byla,
z vod perutě se jeho vzpjaly,
a ty svět celý objímaly.

Já zavřel oči, ve tmě však
zřel Anděla mé duše zrak.
Stál ustavičně, níž se klonil,
v svá křídla celý svět již clonil
a všecku bídu, kletby, lání,
vzruch k dobru, modlitby a lkání
s tou tíží lidských losů celou
na křídlech vznášel kams v dál ztmělou

Ó chtěl to všecko k bohu nést
a říci: Zde tvé dílo jest!
Je dobrým nazvals po stvoření,
teď slyš ten jek, ten pláč, to vření!
Přej, člověku se vznésti k výši!
Snad lepším bude, tobě bližší.
To Anděl chtěl — Tíž lidských bolů
však strhla svět zas v propast dolů.

Chimery.

Chimery tančí nám v mladických snech,
ó honba to vábná i hrozná!
Chyť si jen jednu a osedlej v spěch,
než rozum, že přelud je, pozná.

Směle se k tančící potvoře stoč,
ať hudba to, báseň či láska!
Do hřívy sáhni jí, na hřbet jí skoč,
hleď, dobře ať sedí jí maska.

Především k tomu hleď! — Ta spadne-li,
je s celým tvým životem amen!
Pak rána tvá již se víc nezacelí,
a z hrudi víc netryskne plamen!

Budeš pak vláčet se životem jen
dál s přeludů i snů svých mrchou,
bude ti ječet v noc výtka i sten,
v týl výsměch padne ti sprchou!

Chimery krásy a dobra jsou stráž;
ó jednu si osedlej ruče!
Hleď na ni zvyknout si, až nepoznáš,
jí v cval jak srdce tvé tluče.

Hleď jí vždy vyhovět, rád se jí vzdej
a věř mi, že budete šťastní;
vzlétnete v červánek, ba v hvězdný rej,
objetím, tóny a básní!

Pro bůh jen masku ty pevně jí drž,
ať soptí, se vzteká, prach deptá,
přes propast, kamení, příkop a strž,
kde cíl, kdo jede, se neptá.

Srazí-li tebe pak v poslední trysk,
jen masku jí k tváři drž pevně!
z příšery očí by nezablysk'
žár pravdy a nicoty hněvně!

Chimery tančí nám v mladických snech,
za nimi lidstvo hřmí v reji;
chyť si jen jednu a do tance v spěch;
jen neslyš, jak tajně se smějí!

Jedno moře.

Na velké jsem patřil vody,
kterak rostly a jak vřely,
po samý se obzor třely
jedno moře.

V žití kosmu jaké shody!
V minulé jsem patřil doby,
hloubily se v samé hroby —
jedno moře.

Bubliny v nich lidské rody,
v jeden cíl po steré dráze
v boji, rozletu i snaze
jedno moře.

Kam chceš letět křídlem ódy?
Prchni výš z té hloubi stinné!
Hvězdných vln ti tam zas kyne
jedno moře.

Život! Smrt! hle dvojí schody,
ze tmy do tmy pochod stálý,
přes ně v dáli se to valí
jedno moře.

Co ti zbude? V stínů brody,
v bytostí ten pochod věčný
splynout v řetěz nekonečný
v jedno moře.

Schody.

Ty jedny do paláců vedou,
jsou plny koberců a soch
z mramoru s balustradou šedou.

Ty druhé v měšťanském jsou domě;
jen z pískovce a bez ozdob
spiralou k výši tíhnou skromně.

A jiné bídně vyšlapané
a vysoké a neschůdné;
nad nimi se zdí vlhkost kane.

Však myšlénka, ať kterékoli
z nich šlapu v městě náhodou,
myšlénka jedna vždy mne bolí:

Že po všech s hořem drahých duší
a s lítostí a slzami,
jež často život nevysuší,

Že po všech, ať svíc ve plápolu,
ať v polotmě, se odnáší
s mrtvými rakev stejně dolů.

Jepice.

V podzimním večeru jepice
po řeky břehu se honí
a jsou jich tisíce, tisíce,
až vyhlídku do dálky cloní.

V podzimním večeru po hrázi
jdu vnořen v přetěžkou dumu,
jak pohřební pochod provází
mne řeka v bouřlivém šumu.

Pohřební pochod! Slyš, vlny vrou
a zázrakem lidskou řeč mají;
a jepice tancují šedivou mhou,
jak bílé slzy kol hrají.

I pravím k nim: Sestry jepice,
v smrt zlým se řítíte chvatem,
jsem sám tu a vás, hle, tisíce
dnes cítím, vaším jsem bratrem!

A vlny zahučí z hluboka:
„V nic jdeme, ba právě, ba právě!"
A slzy se hrnou do oka
a jepice bělí se v trávě.

A jedna z nich matným poletem
se zvedla, mně kmitla kol ucha,
tak v strádání víru prokletém
se mihne lepších dnů tucha.

A pravila: Bratře, člověče,
za stejným cílem to spějem,
jen pohleď, co vln tu odteče,
co nás tu mihne se rejem!

Rci odkud, rci kam, rci k čemu a nač?
Za chvilku mrtvy jsme v trávě — —
a vlny mi v divý hučely pláč:
V nic jdeme právě, ba právě!

Jak posměch z daleké vesnice
u lesa klekání zvoní.
V podzimním večeru jepice
po řeky břehu se honí.

O žnich.

Ženci to jest jedno, ten již všecko skosí:
klasy plné zrní, svlačec plný rosy.

Kosu nabrousí jen, již to šikem padá,
jedna zlatá vlna jsou ta širá lada.

Do topolů stínu v poledne jen sedne,
svlaží rty a zdřímne, než se k práci zvedne.

A zas již to lítá, svlačec plný rosy,
klasy plné zrní, žnec ten všecko skosí.

Smrti to jest jedno, na vyhublém koni
lítá celým světem, kosa stále zvoní.

Ani nebrousí ji, času nevšimne si,
nejí o poledni, večer nezdřímne si.

A jen stále jezdí, a jen stále kosí
klasy plné zrní, svlačec plný rosy.

Tak vždy myslit musím, když se octnu v kraji,
klepání kos v písni cvrčků když se tají.

Kdy žnec pot si utře, proudem jenž se leje. —
Ni té chvilky klidu Smrt nám nedopřeje!

Po přečtení Zolova románu „Člověk —bestie“.

Ten v noc letící vlak s tím lidským masem
bez vůdce, směru, v pospas vydán zhouby,
ten epického dláta tesy vhloubí
se v srdce čtenáře, jenž trne žasem.

Ten vlak to čas, tys část nákladu jeho.
Let šílený! — Kam? — To se nikdo neptá;
ten zpívá, onen kleje, třetí reptá
a vše to letí... Jaký konec všeho?

My tak již zvykli té orgii letu,
té vřavě sterých vášní, zpilých hlasů,
že pravdu, cíl a hvězdu ve tmách, krásu
jsme ztratili a s nimi každou metu.

A letíme... bez cíle, bez naděje,
v noc za námi jak příšerný škleb letí,
chechtot samovrahů, ston vražděných dětí,
finale děsné lidské epopeje.

—❀—

Kristu na Golgotě.

V své chorobě upírám oči k Tobě,
jak o hranatou, nehostinnou skálu
opíráš v křeči svaté ruce obě
ve mírných očích nekonečnost žalu.

Ne svého jen i žalů těch, kdo budou,
i našich žalů, ba i našich dětí,
ať zápasí již na krev a pot s hrudou,
ať bolů těžkých se chví ve objetí;

Všech žalů země příštích, které mořem
svět zahrnou, nést dokud bude jarmo
a dokud povinnost mu bude hořem
a bájí volnost, dokud tekla darmo

Tvá krev a pukalo Tvé srdce čisté.
Na všech já myslím boje, hoře, ztráty,
všech pot můj smáčí vlas jak Tvůj kdys Kriste,
a cítím, každý trpící jak svatý!

— ✿ —

V zlé chvíli.

O blaho, klid, mír věčný, oddech, ticho!
Ne hřbitovní, však ticho vigilie,
je vše to možno posud, můžeš, pýcho,
šíj tuří sklonit, jež v týn nebes bije?

A můžeš, zpupnosti ty svrchovaná,
se sklonit vlídně v lásce ku člověku?
Můž' prostý rozum býti spasná brána,
jíž projdou svorně záhady všech věků?

Otázky marné a čas vichrem letí,
záhady děsné a čas mizí, mizí,
a starý žernov hne se v staré mletí,
Bůh zasejpá a pouze Satan sklízí.

—

Memento.

Sichravý vítr větvemi třese,
do cesty hází listí mi žluté,
smutno je v poli, smutno je v lese,
všecko tak šeré, jesení tknuté.

A včera ještě paprsků, světla!
A včera ještě vůně a písní!
Slzí dnes růže, včera jež květla,
lupení spadlé dýchá jen plísní.

Dobře vím, přijdou zas dnové jarní
s celou tou krásou zářného léta;
zápalem nebe, zem bude básní,
písní, co letí; vůní, co zkvétá.

A přece toto memento zimy,
tento den šerý s jeseně vzdechy,
s mlžnou tou kápí s paprsky mdlými
i s těmi deštných krůpějí echy

Zbude ti v srdci hluboko na dně
zmaru a zhouby věštec jak stálý.
V čistý zdroj kámen spadne tak snadně
a z hloubi vodu pro vždycky zkalí.

Cestou k resignaci.

Nás obklopuje velké moře tajů.
Ó jak nás mrazí na skutečna břehu!
Vždy dál to láká do neznámých krajů
v divokých vichřic, v pochybností šlehu.

Tam přelud šťastné ostrovy tká sobě,
co víra bezpečně je zná a sčítá;
snů, dumy křídlo poklesává v mdlobě,
jen tucha slabý záblesk pravdy vítá.

Do bezdna padá těžká kotva vědy,
neb nejistot se drtí o skaliska,
kdes bleskne země a zas mrak jen šedý
a děs a prázdno plavci hrdlo stiská.

Kormidlo práce i bussola snaha
i veslo pokus, v posled všecko klame
a starých „horror vacui“ k nám sahá
a v těchu jen ta stará slova máme.

Ta slova, z dětských jež k nám časů zvoní,
kdy bible byla každé pravdy zdrojem.
Jak v hašišovém snu se hlava kloní
již unavena nekonečným bojem.

Jak šťastný aspoň, kdo z domněnek stvoří
si vlastní svět, kdo umí klamat sebe,
na trámu soustavy své pluje v moři
a jemuž jeho trám jest zem i nebe!

Jak šťastný, sen svůj kdo vyhloubit umí
a v něm se skryje mudrc beze jmena,
jak hlemýžď sedí v něm, své spřádá dumy
a na vše v odvet škleb má Diogena.

Nechť třeba vlna spláchne asyl jejich,
noc poznání nechť též je pohřbí hrozná,
přec klidni byli věčna na peřejích,
než oko v smrti poslední břeh pozná.

Však hůř je těm, kdo bez trámu a střechy
jsou sporných větrů plenem v moři šírém,
bez vesla, břehů, snů a bez útěchy,
jež vlna unáší a rve svým vírem;

Jichž křik o klenbu nebes darmo bije,
jichž bůh se halí stále v mračno větší,
v jichž duši pouze vzdor a odboj žije,
jimž athlet, zoufalství na ňadrech klečí;

Již věřit nemohou i kdyby chtěli,
jimž požitek je snem a hříčkou marnou,
již, v hrudi všecky snů a pochyb střely,
se dále pachtí pouští jednotvárnou;

Již ze všech zdrojů lidské bídy pili
a hořkost přec svém nesou na jazyku,
by jako v rubáš v sled se zahalili
v svůj němý klid bez výčitky a vzlyku.

Však nežli najdou tuto cestu pravou,
než hodí v moře přítěž — život celý,
jak zločincům jim bývá před popravou,
jimž za noc jednu vlasy zšedivěly.

II.

Protesty.

Hlas.

By jednou mělo bezpráví
si zasednout na stolec vlády
a nehouk' mu hrom u hlavy
a nebe bylo čisté všady:
tu jistě přec by mstitel vstal,
z propastí by to znělo
a echem z lesů, pouští, skal
i z moře by to hřmělo:
My protestujem!

My, již pro velké ideje
jsme heroicky umírali
a nesli pal i závěje,
pranýře hanby objímali,
my z bojišť celé země všech,
my krví ještě rudí,
my bychom hlasem byli v spěch,
jenž mrtvé právo zbudí:
My protestujem!

Neb darmo nesmí lidská krev
vzplát v rozhorlení velkém, svatém,
a prýštiti se ze všech cev,
když právu bezpráví je katem.
Co prolito jí od věků,
zas vzkypí v příští dobu,
a přijde v pomoc člověku
a mrtví houknou z hrobů:
My protestujem!

A opuštěných pláč a ston
a chudiny vše děsná bída,
vše velký k odvětě jest zvon,
Nemesis provaz jeho hlídá.
Kde padl děd, tam stojí vnuk
a ten již provaz chytne,
až k nebi výkřik sterých muk,
hlas milionů vzlítne:
My protestujem!

Při čtení životopisu Cervantova.

Když poznal jsi tu nízkou mrzkost davu,
jenž proti velkosti roh zvedá býčí
a po všem šklebně, co mu cizí, křičí,
když prošels žití trud i válek vřavu;

Když v žalářích jsi lauru hodnou hlavu
klad' na kamení, zoufalost kde klíčí,
když pocítils, jak závisti zmij syčí,
co nevděk v číš květ mačká bolehlavu:

Tu musils ke dnu vypit celou číši
a ukázati všem tak symbolicky,
kdo myslí, tvoří, pravdu chtí a krásu:

Jak proti velduchu, jenž tíhne k výši,
byť podlehla i chvíli ve zápasu,
se staví nízkost s drzým čelem vždycky.

Dolů s křídly!

Dolů s křídly! Ze všech stran zní divé heslo století.
Udupáme každý povzlet, dokud dříme v poupěti,
co nám krása? My chcem pouze výdělek a zisk a chléb,
krásy žák ať světem chodí jako Homer chud a slep.

Dolů s křídly! Nám se rouhá, kdo chce než my letět výš,
z louže dlaní pít nám stačí, co nám hvězdná krásy číš?
Hleďte blázna v době páry, elektřiny, zázraků
honí rýmy, za obrazy lítá kdesi v oblaku!

Dolů s křídly! Prosaická jednou naše doba jest,
hipogryf svá křídla vláčí blátem po chodnících měst,
ba i z hvozdů osamělé, velkolepé nádhery,
kde měl domov, hrom jej plaší dřevařovy sekery.

Dolů s křídly! I ten venkov jindy útulný a čist,
tichý asyl plných úlů, hlučný asyl ptačích hnizd,
idylle strh' řízu cudu, poházel jí blátem líc;
hleďte k zemi, hleďte k nebi, poesie není víc!

Dolů s křídly! Vše buď nízké, mělké, všední jako my,
jeden střih a jednu barvu na tváře i na domy!
Pod záminkou humanity velkých dědů schytralý
vnuk již změní jejich dómy na jatky a špitály!

Dolů s křídly! Vše se řekne v suché prosy hovoru,
škoda na obrazy plátna a na sochy mramoru,
hoj, až začnem haraburdí různých štětců, per a dlat
z knihoven a obrazáren a z museí vymetat!

Dolů s křídly! Zašlé doby vzdělanost, co chcete s tím?
Co nám Hekuba a Kalchas, co nám Hellada a Řím?
Na svých my stojíme nohách, jen co hmatám, pravda je,
do pece pozouny bible i bukolik šalmaje!

Dolů s křídly! Chleba! Chleba! neustává křičet dav,
všecko umění je přepych a jen výron zbrklých hlav,
my jsme lidé positivní, dobré jest, co nese zisk,
kůl, kam přivázat lze koně, dražší jest než obelisk.

Dolů s křídly! Statistika, cifra vesmíru je bůh,
hausse a baisse cíl poslední všech lidských přání, snů a tuch,
pouhou drahou k blahobytu moře jest i obloha,
my chcem s plnou kapsou jíti sami světem bez boha!

Tak to hlučí, tak to ječí, divé lání, drzý smích,
tu ve sloupcích denních listů a tam hlučně na trzích,
umělec je tichý blázen ze soucitu trpěný,
do větru jenž mozek hází bez cíle a ozvěny.

Kam to dojde? Kde staví se divoké to řádění
moderních obrazoborců? Svět se řítí v zatmění,
ano, zářné slunce ducha pomalu se zatmívá,
barbarství stín padá na ně, zem se v hloubi zachvívá.

Zachvívá se, duní temně jak v Caesarů době kdys,
Fatum kvačí, oře jeho řídí velká Nemesis,

bičem války šlehá spřež svou, musí nastat velký soud,
kde se potom zachráníte, až výš tryskne krve proud?

Vidím v duchu velké moře potopy té, vidím chvat
spasit v sobě člověka jen! Umění hle, Ararat!
Tenční čelem do červánků z moře běd a prokletí...
Dolů s křídly! — Slyšíte smích? — Kdo má křídla přeletí!

Jindy a nyní.

Dřív básník jun byl olympické krásy,
snět vavřínu mu tkala zlaté vlasy,
krok nohy jakby okřídlen se šinul,
z úst jako med se hovor sladký linul.
Dlel na vsi rád, však raděj' v hloubi lesa,
byl při vinobraní, kde mládež plesá,
a na zápraží došky kryté chaty
rád hladil vlásky dětí, divně jatý
byl starců zkazkou i pasáka písní.
Co tkají v hvězdách osudové přísní,
on v nocích lovil nedočkavým uchem,
byl vzrušen ptáka zpěvem, listí ruchem,
vln šeptem, v hromu slyšel on hlas boha.
Po kráse touha a po dobru vloha
jak perly spaly v jeho ducha škebli
a skřivánčí jak hnízdo mezi stébly,
tak tajila se láska v jeho hrudi
k všem, kdož tu trpí, kdož tu bídní, chudí.

Čím stal se nyní dlouhých časů změnou?

Kdys uličkou jdu města opuštěnou,
pokoutní krčma kde jen vchod jí hlídá,
kde v kalu peleší jen hřích a bída,
kde zdi jsou plny skvrn, kde vlhkost stéká
ve kalných slzách, v stínu vraždu čeká.

Tam uzřel muže jsem na zádech s nůší,
jak shrben k zemi klopotně se kruší,
by ze smetiště, které v koutě stálo,
cos vyhrabal, co šerem divně plálo
jak střepy skla, podvazků ženských přeska,
jak papír zmačkaný a kytka, dneska
již oknem vyhodila tanečnice,
když novou dostala ... Muž víc a více
hloub hrabal, zdali našel, nevím; ztmělý
byl večer, lampy se již mlhou chvěly
jak rudé slzy, kroky stráže v dáli
se vlhkou dlažbou temně rozléhaly,
když po nábřeží kol bezlistých stromů
šel s novým lidským dokumentem domů.

Modní hesla.

Nové heslo vymyšleno: „Nesmí býti veleduchů!
Všichni lidé jsou si rovni v žití klopotu a ruchu,
všichni jsou jen jedno moře, v jedné snaze, v jedné práci,
moře, v němž se každý vlnou, stroj, v kterém se kolem ztrácí.“

Bravo! zná to populárně, demokraticky a rázně.
Nikdo nesmí nad normale z prostřednosti vlažné lázně,
lenivost a pohodlnost při tom budou žně své slavit,
práce jiných dá se líně přežvykovat a pak strávit.

Nesmí býti veleduchů! Všickni hezky krotcí, malí,
cestáři, již upravují na silnice na štěrk skály,
umění je leda sportem, velký je, kdo nevynikl,
na Parnas se leze stejně zrovna jako na bicykl.

Každý může všecko svésti a též všemu rozuměti,
hlavně všecko skritisovat, pár citatů po paměti
nahradí dnes léta práce, slovník na vše konversační!
Co chceš, básnit? malovati? Kdy je libo, jenom začni!

Při tom nesmíš pouze jedno zapomenout, přítelíčku,
podle větru, dav jakráčí, rychle točit korouhvičku.
S úsudkem hned každým ven smíš, řekni ho jen s drzým čelem,
ještě jako vtipná hlava budeš slaven v kraji celém.

Jenom k ničemu ne úctu, ať to věda, ať to básně;
vše jen očuchat a zžvýkat, náč máš nos a k čemu dásně?
dnes jen výsměch pán je světa i pán každé situace,
a pak vtipně, drze lháti, platí víc než talent, práce.

„Nedělá to na mne dojem!“ je tak pohodlná fráse,
provaz, na němž eskamotér udrží se v rovnováze.
„Umělec má k nám sestoupit!“ papouškují tamo jiní,
„vždyť my sobě dostačíme, pohodlní, božsky líní!“

Co pár let je trochu vzadu, již je „staré hamparátí;“
opět fráse: „Kolo času okřídlené všecko schvátí!“
Problém dnes jest: Kravatu jak zavázat, v ni špendlík vrazit,
zíváním pak podle módy nadšení kol sebe zmrazit.

„Špatné nervy!“ — „Boj o život!“ denně čte se teď i tiskne,
věru, v mozku unaveném sotva že to ještě blýskne
světélko jak na močále, než tma čirá všady bude,
než svou vlastní sufisancí zalkne se nám lidstvo chudé.

Nejsem ješitný tak věru, mnít, že touto epištolou
obrátím svět — sám tu zbudu, vím, s copáckou dědů školou,
kde platila ještě práce, vytrvalost, chuť a zdraví,
tuhý boj a v srdci poklid svatvečeru místo slávy.

Zrcadlo jen nastavuji, ať v něm chytí se ty rysy,
aby vnuk se smál neb styděl, moudřejší-li bude kdysi;
nebude-li, jeho vina; co tu velké snahou, prací,
počká s klidem olympickým na šťastnější generaci.

Všednost.

Jako zmije vždy nás v paty bodá — všednost
číši kalné špíny pít nám podá všednost,
na knize jest zapomněním, prach je na soše
poesie víno jest a voda všednost.
Proto nevěř apoštolům, kteří hlásají,
že jest rozum, dobrý tón a shoda všednost;
realismem zvou ji nebo verismem,
různé masky, v nichž je denní móda všednost.
Co jen krátkozraké oko v prachu postihne,
chápe jen a za krásu to prodá všednost.
Co jí ideal, co věštců sny? Vždy uráží
rozmach křídla, jakým letí óda, všednost.

Hloupý August.

Slyš rány v buben! — Mládež ze vsi chvátá,
na čtyrech tyčkách napjat provaz dvojí!
Již starý kejklíř s rovnováhou v boji
se klátí, hlavu v týle, ňadra vzpjatá.

Za chybným krokem zdravých údů ztráta!
Však publika blíž hloupý August stojí
a líně žvýká planou moudrost svoji,
pln cetek, peří, falešného zlata.

Co v slunci kejklíř, on zdi zvolil chládek,
od principálky dá se kopnout v zadek
a sotva hne se, líně zuby cení;

Bouř potlesku. Pot s čela kejklíř stírá,
však měďáků déšť v čapku August sbírá:
Jak dělá se, ten August hloupý není.

Mám rány z boje...

Mám rány z boje, hrdě však je nesu,
ne před nimi, spíš úzkostí se třesu,
by hlahol úspěchu zněl zaslouženě,
jak z ňader zvonu plným proudem; v ceně
ten neklesá, kdo v boji pošramocen,
kůň musí zbodán být, když má být zkrocen
a s jízvami na ňadrech, v obličeji
je vojín teprv celý v bitvy reji.
Tak ať to prší, ať to padá, fičí.
Co dobré na mně, nikdo neukřičí,
to zůstane...
Rozdával kořist boje
Cid vítězům svým ne dle jejich kroje,
dle barvy chocholu, dle kopí délky,
leč podle ran a krve; ten byl velký
a ten byl hoden sednout v bok mu směle,
kdo nejvíc ran měl z předu na svém těle
a v štítu, přilbě, hledí nejvíc tesů.

Mám rány z boje, hrdě je však nesu.

—✿—

Kus poetiky.

O ty potřeby lidí,
jíž pouze své já vidí,
já též je znám;
jsou, jak den splývá ke dni,
vždy stejné tak a všední,
já též je mám;
však trudy ty a tísně
proč tkát v háv božský písně?
V tom celý klam!

Ne pouze bol a štěstí
má píseň v klínu nésti,
ne žal či ples,
to obé jest jen látka,
leč krásy mana sladká,
jíž báseň jest,
a zazní v rhytmu celém,
buď porosena pelem,
jenž padá s hvězd!

Čím srdce vře a buchá,
se dotkni hudbou ucha
a ohněm vzplaň;
nebeské písně takty
se nespokojí s fakty,

toť prázdná dlaň,
vsyp citů zlato do ní,
pak plane to a zvoní
jak z jara stráň.

Jeť látka líná hmota;
ji zbudit do života,
jí vdechnout ruch,
je dílo umělcovo,
jinak je slovo — slovo,
zvuk prázdný v sluch,
však prohřát vše a zladit,
by mohlo jiné vnadit,
můž' pouze duch!

Modernímu verši.

Tak chtějí tebe z hávu královského svléci,
máš místo bystřinou jen stružkou ulic téci,
máš s hřívy hvězdy střást a perly rosy,
máš bez barvy jen mdlý klas vymetati hluchý,
máš mluvit ústy svázanými, pedant suchý,
neb láteřit jen proletář jak bosý!

Máš zapřít jiskru ducha a svůj původ božský,
máš tlumočiti jen, čím prázdné, mělké mozky,
čím nervy rozervané alkoholem
se třesou v hádkách stran a vysílené v křeči
po dosích morfia, máš o chléb mít jen péči,
máš prázdných hesel býti apoštolem!

A nemáš zpívati, máš mluvit holou prosu,
neb křičeti máš do vřavy a do hlomozu
jak u panoram kejklíř v chumáč dětí;
však nejdřív křídla dolů, ty máš zvykat blátu!
Jen s tebou na dlažbu! Co chceš v červánků zlatu,
mluv pepicky, by mohli rozuměti!

A když tak budeš zdrán, pln kalu, špíny, cárů,
když syrovátku, slivky svého do poháru
si schytáš místo hvězd a květů deště,
když místo slavičích not, místo hlasu hromů,
znít budeš hlasem pil, jež řežou kmeny stromů,
zda stačíš luze, otázka jest ještě?

Neb v světě výdělku jsi brachu přebytečný;
tys přepych, kde má býti každý užitečný,
    tys vzlet a rozmach — oni prach a pouta;
tys duší víno ryzí, nektar jsi a mana,
tys žití Evoe! i smrti Hosiana!
    a oni logiky hlas ze škol kouta.

Však není pomoci, už musí vzíti tebe
s duh plnou perutí, jež z prachu míří v nebe,
    s orkestrem zvuků v bouři jásajících,
s tím třpytem hvězd, s tím plným slunce jasem,
s tou harfou přírody, jež hromem zní i klasem,
    s tou vráskou dumy v myslitele lících.

Neb otlukou-li větve, co pak zbude stromu?
A rozbijí-li okna gotickému dómu
    a zdrtí fialy a pyramidy
a kruhy, oblouky, jenž chytají se spolu,
by moh' se haliti krov v hvězdnou aureolu.
    co zbude? — obraz barbarství a bídy;

Zdí prostor zející, kam skládat můžeš zboží,
ne kamenná však báseň, jíž bloudí dech boží,
    jen ruina, kde sýček v noci vyje.
Tak verši moderní bez hvězd a blesků v čele,
buď politická řeč neb sermon kazatele,
    buď všecko — nebudeš však poesie!

Kaleidoskop.

Postoupí-li ten, kdo tvoří, činnosti své ku poledni,
vše co plálo dřív a hřálo, náhle chladné jest a všední,
přejedl se prostě davu, „bouquet“ jeho slova zmizel,
čas tu aby lhostejnosti, zhrdání žeň smutnou sklízel.

Nedávno kdos, který chvatně v dvéře budoucnosti tluče,
jedním slovem „kaleidoskop!“ odpravil mou píseň ruče.
Mám prý různá vedle sebe pestrá sklíčka malovaná,
třesu jimi a v ráz nová, v jádru stará báseň stkaná.

Duchaplně ovšem zní to, kdož ví, sám zda autor ví to.
Každá duše kaleidoskop, v níž spí na sta sklíček skryto;
zdobně řečeno i vtipně — ale přec v tom jedna chyba,
přijde velmi mnoho na to, kdo v rej těmi sklíčky hýbá.

V duši ovšem vedle sebe v kráse prvotní a svěží
touhy, snahy, city, dumy jako pestrá sklíčka leží,
vše, co básník dlouhou poutí studiem i žitím získá,
vše v něm zraje, hraje, plaje, míhá, stíhá se a blýská.

Avšak není v jeho moci, jakby chtěl, ať v žalu, slasti,
kaleidoskopem tím pestrým hýbati, skla v tvary střásti,
události přijdou samy a dech vyšší, jenž jím třese,
inspirace, kouzedlník, sklíček hra jím v obraz hne se.

V ruce řemesla je pouze a to dovedou i děti,
na tvar jeden všecko vtipně navlékat a narážeti;
umělec jak příroda je v podrobnostech snad i stejný,
ale v celku vždycky jiný. Viz jen západ čarodějný,

Jiný dnes a jiný zítra v stejných barev zářné kráse!
Vesna vesně, léto letu, zima zimě nerovná se,
hle, to jiný kaleidoskop, kterým jiná ruka třepá
a vždy úchvatná to báseň, jímavá a velkolepá!

Kaleidoskop! Přijímám to, nevím, kdo mou duši vzruší,
že však v jiný obraz bledne, ona sama dobře tuší,
jen když přijde moment pravý, sklíčka sřadí kolem osy,
obraz nový bude zase plný pele, žehu, rosy.

Kaleidoskop! Přijímám to, jakby kosmu panorama,
světa běh a valný rozvoj, lidských osů vážné drama
nestřídaly se tu spolu ve obrazů pestré směsi,
jak hne strojem vládce všeho za oblaky skrytý kdesi.

Zvete si jej láskou, žitím, bohem, dobra všeho strží,
já jen vím, on kaleidoskop duše mé v své ruce drží,
otáčí jím, jak mu libo, konstelac jak svojich vírem,
obrazy mé plní krásou a mou duši plní mírem.

Aby často nové stvořil, celou bytostí mou třese,
jako vichr, který stromy ohýbá, když zuří v lese,
možná dost, že jednou zkruší sklíček svor ve dlani svojí,
tak že prázdnem rozlétnou se jak v hvězd padajících roji.

Však i v tříšti těchto sklíček, jak teď moje básně zvete,
odlesk jeho věčné tváře, jeho ducha naleznete,
v jiném stroji pak snad spojí moje dědictví se chudé,
a dav, novinku když uzří, radostně zas tleskat bude.

Ballada moderní.

Bdí na loži v myšlének žáru,
ve obraznosti chví se spáru
a chladným umem krve varu
chce kázat klid a rozvahu;
teď skočí s lože, sedne, píše,
a počítá a sotva dýše,
krev hřmí mu v skráň, prs dme se výše
a Satan stojí na prahu.

Tu kolečka, tam páky, šrouby,
by vše to k sobě klaplo, snoubí
na zatracené dílo zhouby
a v potu tváře počítá;
blesk v myšlének teď sjel mu šero —
u kulometu stisknout péro
a rázem smrtí tisícero
v řad bojujících zavítá.

V balonu lehkým dechem plynu
nad tábor, v hor a noci stínu
jenž dřímá, noční nad krajinu
jak meteor se tiše vznést
a ze sta jícnů zvratem kliky
mor, zkázu chrlit v spící šiky . . .
On slyší úpění a křiky,
krev stříknout vidí ve tvář hvězd.

Pak v neprůzračném proudů plášti,
jejž líný vánek sotva zvraští,
torpedo hněvu pln a záští
sám nezřen vléci pod lodě,
v ráz v čilé ruky vzmachu hbitém
loď rozmetati dynamitem,
v nach zbarvit pláň i s nebes štítem,
že kouř jen zbude na vodě!

Tak přemítá a badá, váží,
zří na hřídel i na závaží,
jej naděj nese, bázeň zráží,
kdo vystihne tu námahu?
On cítí, holomkem je smrti,
jež rukou jeho davy škrtí
a davy kácí, davy drtí
a Satan stojí na prahu.

Tam stojí a v své černé pěsti
on drží vše, co sluje štěstí,
čím k důstojnosti můž' se vznésti
neznámý posud z lidu muž,
má v ruce kordony a řády
a výsady a přízeň vlády
a peníze a dívčí vnady —
Ó mozku vři, ó srdce buš!

Co zbořené měst štíty, brány?
co klasné lány podupány?
Co lidské údy rozmetány?
Zde úspěch, sláva, velikost!
Co krev, co nářky vdov a dětí?

Co hnáty, lebky v jedné změti?
Když tomu zisk jde ve zápětí?
Chce tomu svět — on viny prost!

On ve velkém je lidstva katem.
Co štětcem, knihou, pérem, dlátem
se zvedlo v duchu láskou vzňatém,
vše zdeptá strojem pekelným.
On, vzdělanosti ironie!
se v masku vynálezce skryje,
jenž lidskosti v tvář drze bije
v své stopě maje krev a dým.

V svou dílnu vesel sochař kráčí,
pln víry oráč sije, vláčí,
strom žití zvoní písní ptačí
vše raší v květ a ku blahu:
Syn pekla jen nad tvými stroji,
v zlé vnořen dumy zhoubu strojí.
Duch lidstva pláče. V stínu stojí
se šklebě Satan na prahu.

Mozek a srdce.

Posluchačstva hasnou kroky
chodbou dlouhou, ticho kolem;
posledního světla toky
nad podlouhlým chví se stolem,
kde na každém rohu miska,
v jedné mozek, srdce v druhé.
A co světlo okny blýská
v prázdné síni anatoma,
mystickýma duchů rtoma
chystaly se k hádce tuhé,
dvě ty hmoty; jaký div!
oživnuly mrtvy dřív.

V jedné misce hmota šedá
plna žilek, spirál plna
začne kypěti, se zvedá,
v druhé rovněž jak by vlna
čerstvé krve spěla zase
hmotou, která tmí se nachem,
jak by jiskra žití v mase
vychladlém se rozdoutnala,
hmota jak by láskou vzplála
a se třásla touhou, strachem
jako dřív, než hyb a ruch
zastavil jí mroucí duch.

„Bídné srdce,“ z hmoty mozku
hrdě se to neslo síní,
„klidně patřím na tvou trosku.
světa pánem já jsem nyní!
Jako automat teď bije
tepna tvá ve ňadrech lidských;
co tvá všecka poesie,
co tvé touhy i tvé vzdychy,
co tvé naděje a smíchy?
V bojích, větších, gigantických
mozek lidský vítěz teď;
kde máš na to odpověď?

Dosti dlouho srdce podlé
ty jsi světem. lidmi vládlo,
lásce, jediné své modle,
šíleně vše v podnož kladlo,
co duch chodil po žebrotě
halen v dumy a snů chmuru,
skřivanem tys v sladké notě
pod krunýři, pod sametem
zdobilo se sterým květem
v lichocení trubadourů,
jak bys všehomíra střed,
křídlo ducha, jas a vzlet.

Zatím já se v tiché práci
v kolébku myšlének změnil,
v jejichž bludišti se ztrácí
duch, jejž příval pochyb změnil;
vynašel jsem všecky bohy.
v stát a obec lidstvo sdružil,
zbystřil spící ve mně vlohy,

našel oheň, spoutal vody,
spojil srázy, přešel brody,
svaly prací v ocel vzpružil,
chytil blesk, než k zemi spad'
Hesperidských ze zahrad.

Zneuznán jak mnich v své celi,
vpředen pavoukem v své sítě,
zkoumal jsem pud každý, ztmělý,
jímž se starec chvěl i dítě,
přírodě, jež zubr divý
řítila se na mne k boji,
sáh' jsem v kštici hrubé hřívy,
přezvědu kruh nozdrou protáh',
různý život v prvků hmotách
vážil umu váhou svojí,
v ňadru ryl jí, k srdci sáh'
pro drahokam v hlubinách.

Ze tmy dolů, z šachet studny
výš mne lákala zář hvězdná,
a já rychle v povzlet bludný
křídlo svoje pozved' z bezdna.
Slunce zastavil a zemi,
určil pochod s hvězdic druží,
mlžin plul jsem ručejemi,
abych se tam s Bohem setkal,
sny, jež před věky jsem vetkal
v empyrea zářnou růži,
směle rozdrtil jsem zas,
před věčnem se nezatřás'.

Co ty srdce v slasti lásky
věků poutí jsi se třáslo,
pokrytství já trhal masky,
křísil světlo, kde jen haslo.
Tobě písně, tobě růže,
tobě hudba sladkodechá,
mně jen drsný úděl muže,
který přemítá a badá,
v potu, dumě mře a strádá,
mně žalářních stonů echa,
skřipce, koly, kleští směs,
Torquemada, Arbuez!

Hrdě nyní říci mohu:
Já jsem dějinami světa!
Já jsem stvořitel všech bohů
i všech ďáblů, po vše léta
pokroků jsem pevnou osou.
já tkám věčné lidstva dráma.
rty všem vlažím pravdy rosou,
bořím, abych stavěl znova,
palice jsem titánova,
kterou sdružen Zev i Bráma!
Života jsem velký div,
myslím a chci: Vesmír živ!"

Odpovědít srdce chtělo.
Pod okny v tom dole v sadu,
kde se lilku loubí tmělo
plné vůně, plné chladu,
zapěl sladký šept a známý

v šelest listů, v ptačí pění
van spěl stromů korunami,
cos jak stajený smích hrálo,
jiskřilo a jen se smálo,
sladký ševel — políbení!
Srdce stichlo; zvuk ten hned
postačil mu za odvet.

Nová generace.

Bože, nová generace
jako jitro mlhami
k novým cílům lidské práce
kolem vrůstá před námi.
Nám se zvolna večer šeří...
Zdaliž ona doufá, věří
jako my, již pomalu
ku „starým se pánům“ kladem?
Zda jí hárá v srdci mladém
láska v mocném zápalu?

Když jsme druhdy v život vjeli
zaslíbenou hledat zem,
možná, že jsme nevěděli,
co chcem a kam směřujem.
Čas byl trochu romantický,
ale ryzí, čistě lidský
cit nám pod krunýřem plál,
štít náš lesknul se, až milo,
na něm zlatem psáno bylo
staré slovo: Ideal!

K slova toho definici
byť by nucen někdo z nás,
snad by nevěděl co říci;
uměl však jít ve zápas,
věděl, že chce výš se vznésti
za přeludem, jejž zval štěstí,
věděl, vždy, že dobro chtěl,
věděl, ku práci když sedal,
v stavbu celku dlaň že zvedal,
na sebe že zapomněl.

Snad i při tom zbloudil mnohý,
jak už lidstva úděl jest,
vždy však ctil své staré bohy,
praporu též starou čest.
V posled, byť v dědictví chudé,
po všech přec kus práce zbude,
k níž se jednou vrátí vnuk;
nedím syn — ten v dráhy jiné
bezohledně kroky šine,
kam zve nových hesel zvuk.

Nechci zkoumat ona hesla
jedním v postrach, druhým v smích,
velká doba ta je vznesla,
příští učiň skutky z nich!
V posled všichni, již tu jdeme
v úpalu dne, bojujeme
za krásy či pravdy svět,
ať jdem k jitru, ať jdem nocí,
puzeni jsme tajnou mocí,
bezděky jsme hnáni v před.

Chci jen, mládež když zřím státi
čackou falanx před sebou,
oči, které musí pláti
před svých cílů velebou,
mozky, v nichž to vře a kvasí
blýskavicí v lepší časy,
páže k práci rozpjaté,
ňadra připravena k ráně,
chci se ptáti odhodlaně:
Co nám jednou podáte?

Otevřete nové drahy
duchu, jenž se zmítá spjat?
Ztajíte žalářů prahy
do květů a do poupat?
Vrátíte ráj staré zemi?
Sbratříte nás s lidmi všemi?
Prolomíte tvrdou hráz,
předsudek, již stavěl po věk,
o niž leb si tříští člověk,
na níž hyne květ i klas?

Sluch snad směle nakloníte
k staré sfingy němým rtům?
Ořech záhad rozluštíte
krajům všem i národům?
Plavci vzduchem, plavci mořem
proletíte divým ořem
vesmír až k zámezí hvězd?
Přinesete v úkoj bídy
z neznámé kdes Atlantidy
nové krásy blahozvěst?

Či snad chabé děti spleenu
na doběrku století
flegmatičtí k svému zhynu,
unavení trpěti,
otrháte ve požitku
nervosních dnů sporou kytku,
jež vám svadne bez plodů,
sotva jati láskou k ženě,
tupí k pravdě, v každé změně
vlažní k svému národu?

Či spíš, jak se žití spřádá,
vám se zmírní srdce tep,
až krev schladne v žilách mladá,
cílem vaším chléb jen chléb!
V boji s hroudou, v práci, v potu,
udoláte sotva hmotu
a zas mine lidský věk
ve jhu marném staré práce,
za níž stará resignace
a kdes v dálce — červánek!

Nikoli! — Vám vše plá v rose
jitra, jež jest vítězství,
vaším okem nekmitlo se
hnusné hádě sobectví!
Nechť se „positivní“ zvete,
ve vás to též raší, kvete…
Ovšem káže moda teď,
jež se poesie bojí,
zapřít cit a touhu svoji,
místo růže zvednout smeť.

Moda přejde — pouze vy tu
zůstanete s prací svou,
ve svém chtění, snaze, citu
ať se o vás prou a rvou.
Hesla zniknou v nové vřavě
v zdravém srdci, v zdravé hlavě
na myšlénky bohaté,
vše se spojí do souzvuku
k blahu lidstva a pak ruku
do hrobu nám podáte!

III.

Vigilie.

Vigilie

My bdíme stále v žalu, smutku,
na jitro stále čekáme
schystáni na poslední půtku
a v minulosti těkáme.

Ta výtky, vzdechy nám dát může,
proč otec lepší byl než syn?
jen porosené z hrobu růže,
jen svadlé listí zřícenin.

Nám jiného jest zapotřebí
než duma ona malátná.
Viz sudlici a cepy s hřeby,
ó velká zbraň a památná!

Však rovněž pouze k vzdechu nutí
a v nové žití nevzbudí.
My stopujme jen lidu hnutí,
své ucho lidu na hrudi.

Co praví tam to srdce zmdlené,
čím bouří jeho matný tluk?
co poslední krev do něj žene,
je hanba to, v níž jest živ vnuk?

Co hýbá se tam, co se chvěje?
Je vzruch to, nebo zoufání,
či slední sloka epopeje
s krvavým laurem na skráui?

Ne, to je život přítomnosti,
ne, to je hymna příštích dob,
jíž spuchřelé se zvednou kosti,
jíž bratem bude pán i rob.

To velká je a svatá snaha,
na půdě otců volný stát,
a ruku, která v jho tě vzpřáhá,
u samé paže zutínat!

Ó slyšte srdcí hrdou zkazku,
té podřiďte svůj den i sen,
tou strhněte si šalby masku:
Buď každý duchem svoboden!

*

My bdíme, ovšem ale časem
i nejlepší z nás klímá druh
a ospalým si řekne hlasem:
Brat za mne bdí aneb snad Bůh!

A zatím vlk se v ovčín derc
a trubců hejno v plný oul,
a vnitřku půtky začnou steré
o kozí chlup, o jotu, coul.

A síla mezitím se drobí,
proud rozbíhá se na stružky
a místo činů skráň v jhu mdloby
na klidu klesá podušky.

„A co mi po všem!“ refrain všeho,
Chci pokoj, jsem již unaven!
a zatím nespí strůjce zlého
a dále dmýchá ve plamen.

A velký cíl se v mlhu tratí
a zbudou malých cílů sta,
a vše se mate, všecko hatí,
roj překážek tu vyrůstá.

Kdo bratr, ten se stává sokem,
a darebou je poctivec,
dva zří na jednu věc týmž okem
a přece je to jiná věc.

Kdo posud velký, v ráz je malý,
je v prachu, kdo čněl ve výši,
a přidat kámen byť i zdáli
i trpaslík si přispíší.

Co horké bylo — náhle studí,
co zlaté bylo — v blátě dlí,
co bavilo kdys — dnes to nudí,
co bylo plam — je svit jen mdlý.

Na místo skutku slova, slova...
Kdo zdráv, ten ptá se udiven:
je možno, že tak lid se chová
v boj o své býti připraven?

*

My bdíme... náhle v pustou tíši
se ozve mocný, bouřný hlas:
„Můj lide, v titanské čníš výši,
ty, jenž jsi druhdy světem třás'!

V tvých žilách krev plá velkých dědů,
již zachránili Evropu,
tys na buben tlouk' vždycky ‚k předu!‘,
jak obr vstoupil's v potopu!

Můj lide, Slovanstva tys bílý
a spasný orel, k slunci leť!
Jen tebou dojde lidstvo k cíli
všech mloků, draků přes havěť!“

V to náhle syčící hlas vpadá:
„Můj lide svadlý ty jsi list,
jejž vichr smete v jiných stáda,
tvá kotva kde a čím jsi jist?

Tvých dědů sláva — pergameny,
tvá velkost — na bojištích kost,
tys vrak, jímž zmítá moře změny
a v mlze je tvá budoucnost!

Můj lide, nemáš přátel kolem
a křič si ‚sláva!‘ z plných plic.
jsi hluchý klas na poli holém
a z ničeho se řítíš v nic!“

My bdíme a hlas tento dvojí
hned vznáší a hned kácí nás
a proto malátni jsme v boji,
my váháme — však letí čas.

Ó nevěřte těm klamným slovům,
toť dvojí maska zhouby jest!
Snům nevěřte, ni slávy rovům,
vám v srdci musí síla kvést!

Ne co jste byli, co jste právě
zde platí, čím být můžete —
a žírný klas v své celé slávě
i z půdy vstane prokleté.

*

My bdíme jako lidstvo celé
děs ve zraku a v těle chlad,
zlá strašidla v půlnoci ztmělé
my vidíme stát u svých vrat.

To učenci zří přes rameno
na pergameny, na papír.
Kdo's příšero? Chci tvé znát jméno,
máš celkem tvar jak netopýr.

Ba světlo, jež v mé dumy hárá,
chceš zhasiti mi širákem?
Jdi! v žilách svých mám mízu jara,
fantome, splyň již s oblakem!

Tys černý byl — Tam stojí rudý,
ten řinčí-pouty, svírá pěst.
Čí vina to, že člověk chudý
na Golgotu kříž musí nést?

Jej svrhnout chce a sem se kasá,
Co věda, krása, osvěta?
Jen chleba! chleba! chleba! hlásá
dnes pán — kdys luza prokletá.

Dvě strašidla rod lidský bouří,
ční jako hory v jeho sen,
buď klesne v tmy, buď v žáru kouři
se ztopí — nikdy vykoupen.

A stará všecka zaříkadla,
ta sílu ztrácejí i ctnost,
kde jaká hradba každá padla,
ať ideal. ať národnost.

Ó svobodo! dál v poutech brodit
se musíme, ač zmdleni již,
proč meč tvůj, jenž má osvobodit,
byl vždycky v ruce děcka nůž?

Proč ten, komu ty podáš ruku,
kdo první vykřik': Vítězství!
ten první vbije bratřím v muku
tě na kříž svého sobectví?

*

My bdíme — do snění hlas šeptá:
Ó Pane, zbav nás pohromy!
Však málokterý se z nás zeptá:
Co tvoje říká svědomí?

My uspali je samolibě
a vášeň pouze hovoří,
jak utržené těká hříbě
a neptá se, co rozboří.

A přece teď by byla chvíle
zrak sklopiti, se v srdce bít,
a dávných přání na mohyle
své Confiteor netajit.

My hřešili na otců velkost,
na kus, jejž nadběhnuli nám,
a necítíme svoji mělkost
a zříme v oku bratra trám.

My hřešili na vzruch ten jarý,
jenž z křísitelů hrudi pad',
a vznítil vesnu, léta žáry —
však námi přišel Listopad.

My hřešili na frase, slova,
na čerstvou vlastních dětí krev;
dnes zvučná frase není nová,
jak hrouda zní nám o rakev.

My hřešili dost z malé pýchy
a ještě více z pohodlí,
však zhouby červ dál ryje tichý
a ryje dál a neprodlí.

Kdo z nás má ryzí, čistou duši,
kam sobectví by nepad' stín?
My nechali jsme doznít v hluši
ves věští hlas i moudrý kyn.

My tančili na kraji sopky
a sopka nyní burácí,
svou slávu zavřeli jsme v hrobky,
však smrt nikdy nic nevrací.

*

My bdíme — v bdění k otcům klesnem
a vystřídá nás syn a vnuk,
zda pozdraví v Hór tanci plesném
tvé, lidstvo, příští vesny puk?

Zda zbraň odloží z matné ruky
a sedne klidný k poháru
a v šalmají a houslí zvuky
zda zvedne jej všem ku zdaru?

Ó naději, lze tobě věřit?
Jsi žena a tož stejně lžeš.
My zvykli již teď propast měřit
a bez obětí není řež.

Syn přijde, otcem pozatřese
a pochopí, proč tady kles',
a bude to jak ve pralese,
kde z kmenu nový kmen se vznes'.

Ó víro! jdi, lžeš jako naděj',
my chcem dnes pouze jistotu!
Než illusím v tvář hledět, raděj'
chcem dáti výhost životu.

Krok za krokem nám ve tmách jíti
a neptat se, kdo přítel náš,
jen sobě věřit, sebe ctíti,
jen vlastní bytosti být stráž!

Jen v sebe důvěřovat moci
a prchne zmatek neblahý,
a zaplanou nám hvězdy v noci,
víc nežli hvězdy — povahy!

Jen vlastní prospěch zašlapati
a čistou vlasti podat hruď
a budem pevní zas tam státi,
kde osud řekl: Tady buď!

O lásko! pouze na tvém klíně
vzplá budoucnost, ó zaplaň již!
Jsi velký, kdo se přiznáš k vině,
však větší jsi, kdo odpouštíš!

IV.

Přímāří.

Mužné slovo.

Mužné slovo — rána kladivem,
drtí pouta v třesku dunivém.

Mužné slovo — chléb života jest,
vláhy zřídlo v pouti prašných cest.

Mužné slovo — světla pochodeň,
úmyslů je setba, skutků žeň.

Kdo je může v ducha výhni kout,
jen má právo mužem volným slout.

Kdo je může hrdě pouštět z úst,
sílu obří cítí v svalech růst!

Kdo s ním musí na rtech umírat,
pouze ten by měl se světcem zvát.

Mandarini.

Na mém šálku z porculánu
blaženi a dojati
na každou se šklebí stranu
mandarini copatí.
Uzavření v sebe zticha
stopují kýs rajský sen,
patří, jak jim roste z břicha
lotosu květ modrý ven.

Kolem nechť svět vře a hlučí,
štěstí zdají se být vzor;
kontemplace ve náručí
co jim citů, vášní spor?
Co jim různá hesla módy?
Přeletěla, přeletí . . .
v nich je tolik snů a shody
s věčným klidem v objetí.

Šálku slupka průsvitavá
když vzplá čaje jantarem,
vzplá též jejich lysá hlava
růžovým jak požárem;

v oku mdlém se též to mihne
v přeletavém úkosu,
přece však se nepozdvihne
od svatého lotosu.

Často věru utrmácen
shonem dne a vřavou již,
ptám se v tupém smutku schvácen:
Není líp, tu svrhnout tíž?
Žíti svým snům a jen sobě,
nechat vše kol v boji hřmět,
stát se cizí vlastní době,
svých jen ňader pěstit květ?

Nebylo by mnohem lépe,
v svoje ztopen nadšení
stopovati velkolepé
jiných světů vidění?
Zvolna strhat všecky pásky,
jež mne víží ku lidem,
v Nirvanu zřít bez otázky
s usmívavým poklidem?

Jiný hlas však vstává ve mně
a já dojat naslouchám:
Bojuj, dokud syn jsi země,
k snění dost máš času — tam!
Ti dva tvoji čínští svatí
v mystické své rozkoši
směšní jsou své ve závrati,
v extasi své — slaboši.

To je život! — Ať to bolí!
tuhé tření sporných ker,
hlubá, pracná brázda v poli
a pak tichý svatvečer.
Tvoje síla je v tvém činu
přes škleb davu i dne tíž;
zázrak, jako mandarinu,
nestane se ti, přec víš!

Chci vědět!

To byla velká, svatá chvíle,
když člověk poprv řek': Chci vědět!
Tím poznal velké svoje cíle,
tím začal z prachu k slunci hledět.

Tím vztáhnula se Evy ruka
po zakázaném v ráji plodu,
za líný poklid vzala muka,
spěch pouští, živlů nepohodu.

Tím zbystřil se zrak Chaldejčíka,
když v noci stíhal hvězdnou dráhu;
za Saiský obraz tím zrak vniká
a loká pravdy sladkou vláhu.

Tím v žluté plísni pergamenů
mnich zahrabán byl člověk zase,
strh' kutnu, skočil do plamenů,
zkad fenix vzletěl v hvězdném jase.

Chci vědět! Platona sny lítlo
i v zářné dumy Spinozovi.
Chci vědět! Franklinem blesk chytlo
a spjalo Kantem vesmír slovy.

Chci vědět rozrazilo kruhy
a ustřihlo cop dvorné mdloby,
sedláku sňalo žernov tuhý,
v kolébky proměnilo hroby.

Chci vědět! Sblížilo vše světy,
je spjalo lodí, lány, mosty,
na hory sáhlo pro vše květy,
do hlubin sáhlo pro vše skvosty.

Saň nemoc povalilo pěstí,
v chřtán Smrti pochodeň svou vrhlo,
by pravdu, jež má masku štěstí,
přec jednou lidstvu na klín strhlo.

Nechť zpátky v prach byl stokrát hozen,
by nemoh' člověk v slunce hledět,
vždy vstane zase znovuzrozen,
jak řekne k sobě: Já chci vědět!

Dědičnost.

Jak bubliny se vznesou na vodách
a chvíli blýskají a svítí v tmách,
než zniknou v bezednou tůň zpátky zas,
tak rodíme se, tak hrob hltá nás.

Z té spousty, před námi jež byla tu,
se vznesem k žití v sladkém záchvatu
a blýsknem chvíli, hrajeme pár dnův
ssajíce život z hlubých pramenův.

Kdys žila matka, otec žil a děd,
ti klesli v tůni zpět, my jich jsme sled,
co plálo v nich, v nás opět má svůj svit:
táž myšlénka, týž vzruch a tentýž cit.

Tak vlečem od rodu v rod na novo
to Evy dědictví i Kainovo.
Chceš dobrý být? — Máš otrávenou krev, —
však vůli máš a zde svou sílu zjev!

Jed zloby od praotcův v krvi své
ty zmírni láskou, k níž tě Kristus zve,
a pravda, Darwin v přírodě již čet',
ti nevyroste v otravný víc květ.

A mdlobu, pod níž klesal otec, rob
změň v sílu athlety, jež drtí hrob,
v tu, kterou Shakespeare objal duchů říš,
v tu, kterou Laplace v hvězdnou vzletěl výš.

A stará báj, — jež nová pravda dnes,
ti bude pouze stupněm do nebes,
do ticha, smíru svatvečerních zvonů,
v nich zemřeš tich jak Oidip na Kolonu.

Svítící oblaka.

Noc byla tichá, bez hvězdného lesku,
tma vládla na zemi i na nebesku,
před deštěm teplé ticho válo všady
na luka, pole, spící na zahrady.

Jak těhotná by noc ta byla divy,
kterými v létě zkvésti mají nivy,
jak tušila by v ňadrech všecky hlasy,
hvozd jimiž bude znít i zralé klasy.

Tu v temné nebe náhle mraky tryskly
a divně áří fosforovou blyskly,
svit stříbrný z nich zaplítal se v kruhy
a šeřil mdlý jas kol na spící luhy,

A v dál se v klidném majestátu nesly,
jak stříbrnými poháněny vesly
by jely v dálku vzdušné lodě duchů,
tichého světla plné, beze ruchu.

Ó světe plný tajů! Nám též v duši,
když nejvíc v temné odpočívá hluši,
se taká svítící vždy zjeví mračna,
z nichž loká úkoj duše rosy lačna.

Svět vzpomínek, či lepší doby příští
snad tucha to, co v naši noc se blyští?
To jedno — budiž mračno požehnáno,
za kterým dřív či později svitne ráno!

Mlhoviny.

Báječný svět mlhovin
brzy v jas a brzy v stín
stále pluje prostorem,
jako tečka pod ním zem.

Nových světů vznik a skon
ve svém lůně tají on,
hvězdnou tříšť, déšť plamenů,
kovů směs i kamenů.

Často v nocích srpnových,
kdy svět v stínech dřímá tich,
začnou hvězdné kaskady
v nebeské dštít zahrady.

Pohnut k nim výš zírá hled.
Zda se rodí nový svět?
Či o bradla hvězdných skal
starý se to roztřískal?

Podle jakých zákonů
z vlasatic tam ohonů,
smrtelný jež nezří zrak,
lije se to do oblak?

Dští to, jisker tisíce
ohnivé to kytice,
temnem půlnoci to blysk,
nevídaný ohňů trysk'.

Kam to padá, kde má cíl?
Jaký země v tom je díl?
Jakou stkáti lze tu báj?
Tam snad roste lidstva ráj.

Z těchto prysků, z těchto hvězd
pevné jádro se dá snést
jako v mořském přívalu
ostrov čnící z koralů.

Až zem bude sníh a led,
krása, dobro, síla, vzlet,
všecko, ideal co zvem,
v onu lepší přejde zem.

Eldorado bájí všech
tam se rodí v plamenech! —
Dosti snů — jich přešel čas,
kosmický prach je ten jas.

Ohniví ti motýli
v prostor než se rozptýlí,
básníku, z nich paprsk chyť,
na nich srdce zchladlé vznicť!

Tvoje duše rovněž jest
plna roztříštěných hvězd,
jeden vír to, jeden let,
zda z nich bude nový svět?

Nebude-li, aspoň z nich
kytkou raket ohnivých
oslň svět, jenž, bludný vrak.
zdá se ztrácet v šer a mrak.

Zaplaň! Zapuď šer a stín
světlem svojich mlhovin,
ať při luzné jejich hře
bujněj' v žilách všem to vře!

Bujněj' v stálý trud a boj,
hvězdný ty buď ohňostroj,
možná, tříšť že tvojich snů
blyskne v plénky lepších dnů.

Možná, že z tvých blýskavic
nadšením vzplá hruď i líc,
když ne slunce aspoň hvězd
rosnou záři lidstvu snést!

Myšlénka.

Kdo myslí, vím, ten ještě mudrc není,
však pouze myslit, jest již vykoupení.
Ať třeba blud nás při tom lapí v sítě;
před tajem věčným jest i mudrc dítě,
toť studny kámen, který nenazvedne,
toť záclony stín, který neprohlédne,
toť žernov, který kruší nás a drtí.
To všecko duch ví, nad kraterem smrti
jenž chví se, když na dvéře taje buší.

Nechť pravdu nezví — v myšlénce ji tuší.

Duha.

Když hoch jsem byl, já překročit chtěl duhu.
Však marně. Za mnou prchala dál v luhu,
na vrbách visela, výš nad topoly
se klenula, až v mračen šedém poli
se smála sedmibarvou vlajkou svojí.
Teď zdálo se mi: Hle, tam hvozd v ní stojí!
Já běžel k němu. Ne, tam v poli žita
teď v deštných kapkách opály se kmitá.
Ne, nebyla tam. Byla dále zase,
v tom klamavém, vždy mihotavém jase,
tak prchala přede mnou v každém kroku,
co nevěda já sám ji nesl v oku.

Ó Pravdo! Dobro! Kráso! Shodo! Štěstí!

Proč jinde líp vždy vidíme vás kvésti
a zářit jako lesklou duhu v listí
vždy sobě k neklidu a ku závisti?
Jste přece v našich ňadrech, jen tam sáhnout
a netřeba již hledat, toužit, prahnout,
na pídi své vás máme v jarmu tuhém
za stolem svým, v své knize, za svým pluhem,
tam z tůně zříte míru bezedného.

Jen vidět, poznati v čas, hle, taj všeho.

—✥—

Homo homini lupus.

Byl oheň člověku kdys nepřítelem,
jej osedlal si, zkrotil v boji smělém;
zlou silou voda proti němu vstala,
on spoutal ji, by jemu stroje hnala.

I vichr, stepi král, je dnes již zkrocen
jsa proti stavbě, hrázi malomocen,
zem proryta je, prostor tajů nemá,
i zvěř člověku slouží, sfinga němá.

Jen jeden zůstal nepřítel tu přece,
ten vzdorně zvedá odbojné své pléce,
tož člověk člověku v den čelí každý
a žírné lány mění v pole vraždy.

A dokud tento neukrocen bude,
jsou triumfy a trofeje vše chudé;
co platno, k hvězdám když své dílo stvoří,
ne živly, když je ruka bratra zboří!

Zde poslední je problem, zde zeď tvrdá,
o niž se tříští lidská lebka tvrdá
své nejkrásnější dílo prznic krví —
Ó kletbo dávná! Hříchu Kaina prvý!

B ů h.

Zelota pravil kdysi k mysliteli,
jenž v problem Boha pohroužen byl celý:
— Nač namáháš se? My to vše již víme,
ty v tmách jen tapeš, co my v jasu dlíme.
Jen řekni „věřím“ a víš rovněž všecko
a budeš blah a šťasten, jak byls, děcko.
Co vyzpytuješ, rouhání jen bude
a sofistické pouhé cetky chudé,
tím světa velkou neodstraníš bídu.
Nech toho, s námi pojď, žij dále v klidu,
nad koncem kruhu prosníš život celý.

A mudrc odpověděl horliteli:
Ty v klidu žiješ, rouháním zveš snahu
se vznésti k světlu, ku poznání prahu;
však neupřeš v své víry ztajen dýmu,
já stále zrak že vznáším — k nejvyššímu.

Rej hodin.

Na ciferník je malíř vymaloval
v postavách dětí,
v prsténcích vlásků tvářiček skryt oval,
tančí a letí!

A cestou sypou z ruček samé kvítí . . .
V plesném tom reji
ty vidíš, s chutí jak se v tanec řítí,
honí a smějí.

V rozmaru hravém snad po vína číši
radost kdy cítil,
je malíř, v smíchu mládím jak tu dýší.
štětcem svým chytil.

Však mistr dnes již vystřízlivěl jistě,
sám ví, že chybil.
Sbor Danaid měl na tom stvořit místě
Sudiček, Sibyl!

Neb to jsou nestálého žití chvíle;
v boji vždy hbitém
vždy nový náběh — ale vždy bez cíle
s Danaid sítem.

Vždy v nové masce hodina se zjeví.
    Co nese v klínu?
Spíš slzy než smích, než přízeň spíš hněvy,
    než jas víc stínů!

To mistr nepomyslil v chvíli tvůrčí
    rozmarem sveden,
snad v naději, že lós mu štěstí určí,
    život že eden,

Hodiny na ciferník namaloval
    v postavách dětí,
v prsténcích vlásků tvářiček skryt oval,
    tančí a letí!

Nuž kdo měl pravdu? — Snad má duma, v touze
    která se ztrácí . . .
Leč kdo měl radost? — Jistě on, on pouze
    v tvůrčí své práci.

On aspoň v jediné byl šťasten chvíli,
    z štětce když v chvatu
na plátno jemu samé květy dštily
    v nachu a zlatu.

Snad v duši nesa úsměv luzné krásky,
    polibků rhytmy
pil, které čekají ho ve snu lásky
    v alkovny přítmí;

Snad slyšel druhů hovory a smíchy,
    výbuchy zátek,
zřel svého svědomí kyn v souhlas tichý
    přes kritik zmatek

A blažený byl, šťastný, nechť rej času
    divoce chvátá,
v té chvíli cítil, objal, poznal krásu . . .
    Illuse svatá!

Měl pravdu, hóry když tu namaloval
    v postavách dětí,
v prsténcích vlasů tvářiček skryt oval . . .
    tančí a letí . . .

Parte.

Jak povrchní jsme, jak si s pojmy hrajem!

Kdos umřel. Zde je parte s černým krajem.
Kdo zbyli zde, „jsou všickni zarmouceni,
tou nečekanou ztrátou rozdrceni“;
tak praví v začátku, tři řádky dále
v svém pokračují bezútěšném žale,
že v lepší svět Bůh mrtvému prý kynul.
Když věří v skutku to, tím ves bol minul.
Proč tedy s křečí držíme se žití?

Nad tímto jsem se musil zamysliti . . .

Na kraj stránky Wrightových karikatur.

Na přísné kathedrále, která k nebi
se zvedá s pilířů a fijal lesem,
humoru plný a s komickým děsem
zmok, žába, rarach pitvorně se šklebí.

A velké fresky posledního soudu,
jak zbožný středověk je s hrůzou básnil,
vždy humor frašnou episodou zjasnil,
vtip raketou šleh' z krve a slz proudu;

Neb dobře věděli ti mistři staří:
To druhá stránka lidského je žití,
týž duch, jenž s anděly se k hvězdám řítí,
rád s ďáblem sobě v blátě zataškaří.

Časová meditace.

Až bude státi člověk na výsluní
své snahy, práce, bojů svých a touhy,
zda bude možno, by měl nepřítele,
by utrácel s ním v boji život dlouhý?

Vždyť nepřítel též bude chtíti pravdu,
on stejnou jak sok veden bude snahou,
jak sok on lidstvu znavenému poutí
chce podat v jiné formě číši s vláhou.

A proto bude-li číš jeho z hlíny
a z křišťálů tvá, jen když kypí v obou
mok chladící; to jedno, kdo dřív podá
tu číši spásy k retům zprahlým mdlobou.

Neb všechněm, po lidstva kdo blahu touží,
vždy v duších týž strom květem různým kvete;
skloň hlavu před tím, kdo ti nepřítelem,
nad lidstvem šťastným vy se obejmete!

Vánoce 1890.

Naše loď zas vjela jednou
v skalin strmé soutěsky,
tma kol; nevzplá nocí bědnou
nikde záblesk nebeský.
Bez kormidla dlíme skorem,
v srdci nepokoj a strach,
z dálky to jen dýchá morem
a noc leží na vlnách.

Jak dál bude, každý ptá se,
vzejde též z té noci svit?
V hromotřesku, v blesků jase
smíme den svůj pozdravit?
Či dál v temno řítíme se
jako chodec neblahý,
který zbloudil ve pralese,
dál jít nemá odvahy?

Můž se ještě více šeřit
pod tím krovem našich lip?
Váhá blesk? Proč neudeřit?
Věru, všem by bylo líp.
Změřeny by byly síly,
a nechť menší naše druž,
z těch, co po ráně by zbyly,
každý byl by celý muž.

Čekáme. Jak zlatá báje,
o Vánocích zní sem zvěst,
o vidinách, o snech ráje,
v kterých lidstvo bratry jest.
Uvěřili bychom rádi,
srdce letí tomu vstříc,
kol však pouze sykot hadí —
óh, je těžko věřit víc!

Buďsi! Nechť se obzor mračí,
přečkali jsme horších dob,
jenom v klidu a ne v pláči,
národ nezná, co je hrob.
Tak nechť vážně i v zlé době
buďsi radost sladkým snem,
vánoční strom lásky k sobě,
ve srdcích si rozžehněm!

Ropucha.

— List příteli. —

Ty píšeš smuten: Svět je stále horší,
zla těžká vláda jako balvan leží
na cestě k dobru, trpět musí každý,
kdo s vlky nevyje, v psí, v posměch luzy
je vydán ideal a božský soucit,
na rozích ulic prodává se láska,
těch stále míň, kdo ještě v lidstvo věří,
těch stále víc, kdo věří v zisk svůj pouze,
lže každá těcha a lže každá naděj':
sny o ráji, jenž dávno lidstvu ztracen,
jsou právě sny a v dálku jen se tratí
a stejně bledne v mlhách minulosti
tvář trpká Sokrata i sladká Krista.
Jen Mamon sedí dnes na stolci světa
a chřestí miskou, již podává kolem
a každý z těch, kdo spějí drahou žití,
tam něco hodí, jeden svoje mládí
a druhý čest a třetí dobré jméno,
sny o velkosti ten, ten dívčí srdce
a všickni duši. Stárne svět a hyne.
I krása neplatí dnes, na tržišti
hnis ran svých ukazuje každý mrzák
a zve to krásou, že to smutná pravda.

Je zmatek ve všem, v myslích jako v srdcích,
je všady západ, století skon hlásá
se smutným červánkem, co dá nám jitro?
Tak píšeš mi a duch tvůj zachmuřený,
jenž z Platona zvyk' píti svatých zřídel,
se táže mne, zda vidím léku, spásy
v tom bludišti?

Chci tobě odpovědít
a probíraje klikatou se drahou,
již prošel člověk od negace strží
ku výším idealu a zpět zase,
víc nenalézám, bych ti odpověděl,
než starou pověst, kterou v dětství dobách
rtem chvějným bába vyprávěla dětem,
když listopad zřel oknem zamlženým
venkovské chaty v loučí rudý oheň
a v bzukot kolovratů . . .

V jednom městě,
jež kdesi v poušti leželo, vysch' pramen.
Vše marné bylo, s okovy a džbery
a džbány namáhání, žízeň rostla.
Byl jediný to v celém městě pramen
z oasy blízké svedený. Prah' každý
a hynul v nářku, žena, kmet a dítě.
I odkryli ten zdroj a začali hledat
a k hrůze zřeli na dně městské studny,
kde z oasy jim voda přitékala,
jak velká ropucha tam ve tmě sedí.
Ta pila, ssála všecku živnou vodu
a její oči svítily tmou, úhly
a její hrdlo víc se nadýmalo
a její údy rostly, čím víc pila.

Ba přikryla již netvárným svým tělem
zdroj celý; nejen hltavými ústy,
i všemi těla pórami již ssála
z oasy tekoucí sem svěží vodu
a rostla v horu.

Nastal děs a zmatek
a nikoho tu, jenž by osmělil se
v chřtán ropuchy té vrazit ostrý oštěp,
ji skolit rázem, vrátit městu vodu
a život s ní. I hledali kol v kraji
a pastýřů se ptali, až tu řekl
jim poustevník, že kdo má srdce čisté,
ten zmůže ropuchu. Však tato rada
jim nepomohla, nebo srdce čisté
tam neměl nikdo.

Chápeš moji pověst?
Jsou srdce lidská jak z oasy pramen,
z nich proudí lidskost, soucit, něha, láska,
z nich svět se živí; ale co je platno,
když před pramenem všech ropucha sedí
a hltá čerstvou, svěží vodu živou,
jí sama bubříc? Tvoje „já“ to vlastní
na prahu tvého srdce sedí, hrozná
to sobectví je ropucha a zisku;
ta zhltí každý k dobru vzruch a povzlet,
ta ssaje každou krůpěj svaté lásky,
ta staví každou vlnu ryzí snahy,
když v odvet berná necinká jí mince;
vše zastíní, div ještě stihneš hvězdy,
že planou na nebi a kolem růže
na keřích zadarmo že světu voní.

Tím děje se, že dobro, soucit, láska
i krása mizí. Rada poustevníka
i u nás platí, pouze čisté srdce
můž skolit ropuchu, by svěží pramen'
k všech osvěžení, útěše a plesu
kol rozliti moh' stříbrnou se vlnou.

Ó nejsme živi v dobách heroických,
kdy na draka vstát musil Jiří s kopím;
jsme děti jiné doby, ale větší
by héros byl, kdo maje srdce čisté
by začal u sebe a smělou rukou
si z hrudi vyrval ropuchu a zničil
své nízké „já", jež hltá vyšší snahy
všech blaho ssajíc ústy svého zisku.

To na tvůj smutný list ti odpovídám.
Ó buďme dobří, buďme odhodláni,
víc obětí, víc odříkání, lásky,
víc heroismu v zapírání sebe
a čistý pramen dobra, lásky, krásy
všem poteče zas hojně, zprahlé rety
že svlaží si zas žena, kmet i dítě
i věrný pes, jenž za svým pánem kráčí.

Co na to řekneš? Nevím, však buď Jiřím!

V.

Tiché hymny.

Žalm života.

Jak tu jdeme, ať se skvěje
slunce, ať kol mrákota,
pro sebe z nás každý pěje
pochmurný žalm života.

Jeden do žuly jej tesá
příštím věkům na podiv,
druhý hledem na nebesa
v srdci s díkem, že jest živ.

Ten jej hledá v ruky stisku
a ten v potu tváře své,
ten jej křičí, v divém trysku
vášeň sup když hruď mu rve.

Mučenníci, apoštolé,
vyznavači idejí,
rozsevači v holé pole,
děti sladkých nadějí!

Jdeme stále, jdeme dále,
v hrudi jeden ideal
vykouzlit květ v srdcí skále,
a to náš je svatý Graal.

Třeba padnem. Přes mrtvolu
druh se vzepnout nelení,
nesmrtelné jsmeť my spolu
dračích zubů osení.

Kdo můž' říci: V mrtvé tiši
hrobů číhá nicota?
Nikdo z těch, kdo tady slyší
hřmíti ten žalm života!

Píseň umělcova.

Ovšem snaha
k hvězdám sahá,
ale čin je trpaslík.
Těžká dráha!
sporá vláha,
však i za tu nebi dík!

Chceš-li tvořit,
hleď dřív zbořit,
předsudkem co v duši vře,
z tmy se vznořit,
jen se kořit
vlastním bohům v žití hře.

Sladké tóny
jako zvony
rodné vísky zní ti v sluch,
v skřek a stony,
v divé shony,
v zmatek nadějí a tuch.

Krutá láska,
smavá maska,
plná číš a pohodlí;
struna praská,
ta tam sázka,
pospěš, čas ten neprodlí.

Pevnou rukou
v nesouzvukou
hmotu vpustiž ducha šíp!
Sladkou mukou
křídly tlukou
myšlénka a cit a vtip.

Rozbij kruhy,
krása v tuhý
formy kadlub spjata jest,
v skráni duhy
v světa luhy
zří, pod nohou moře hvězd.

Za ní směle,
ať vzplá v těle,
rozděl dobře světlo, stín;
s trpitele
hložím v čele
laur přec padne tobě v klín.

Nepadne-li,
život celý
byl přec krásný v službě té;
jen kdo smělý
živlům velí,
vyvolá květ z poupěte!

Chléb.

Zas jdu jednou po letech
mořem rozvlněných klasů,
cítím horký země dech,
jak mi hraje změtí vlasů.

Dech ten šlehá na mou leb
pórami se vssává ve mně,
poznávám jej, příští chléb,
již to voní z lůna země!

Nesmrtelné hmoty květ,
zrnem v tmavou hroudu vložen,
dechem, prostorem jenž leť,
zúrodněn a stokrát zmnožen.

Příští mozek náš i krev,
náš pot, naší síly vzplání,
naše touha, hněv i zpěv,
láska jako pohrdání.

Našich dětí smích i pláč,
když se kolem matky tlačí,
cíl a konec všeho, nač
v jhu se dělník prachem vláčí.

Společnosti pevný tmel,
hráz v odbojů bouřných nával,
symbol, jejž Bůh v ruce měl,
když jej žehnal, lámal. dával.

Hořký hned i líbezný,
k práci tu i v zločin láká,
lidstva pochod vítězný,
v bastil brány hromná páka:

Tady droben v přepychu
pod stůl psů a bědné chátry,
zvlhlý slzou potichu.
on jen lidi spojí v bratry.

Všecko chléb jest! Význam ten
v duši mou se valem dere,
jak jdu polem zamyšlen,
slunce co mi v lebku pere.

Všecko to mi zpívá zem,
matka chleba: „Jak jsem krásná,
dokud mohu rodit, jsem
velká Ceres s lidmi šťastná!

Minulost i budoucnost,
lidstva peklo s jeho nebem,
v hlíně, kde spí dědů kost,
stavím, srovnám, smířím chlebem!“

Co neustal splývati
pot mi skrání ve ručeji,
slyším v klasech zpívati
lidstva celou epopeji.

Modernost.

Ne, my jsme přece dál,
než otec byl a děd,
nechť jiný ideal
nám v hloubi srdce zkvet'.

Děd blouznil jen a snil,
neb v kletbě k nebi štkal,
vždy stále hledal cíl
a cíle se přec bál.

My nevíme též víc,
přec víme však, co chcem,
již netoužíme nic,
než co můž' dáti zem.

Ne více vzdorný škleb,
ne zaťatá víc pěst:
V myšlení tvrdá leb,
dlaň k práci náš cíl jest!

Ne hrob a jeho stín,
leč žití, jeho jas,
nám otvírá svůj klín,
nám půjčuje svůj hlas.

Zde upravit si byt,
být šťastný člověk jen!
To rozhřívá náš cit
a to zlatí náš sen.

By šťastnější byl vnuk,
by byla mu zem vším,
by volný srdce tluk
byl jemu blaženstvím!

Vstříc živlům aby šel,
zřel klidně hvězdám v tvář
a v ňadrech vlastních měl
lidskosti božskou zář.

By nezchlaď v nadšení,
by v bludu nepokles',
by v skvostech umění
měl těchu svou i ples.

A se vším by šel v boj,
co přetvářka a lež!
Nám svatý čela znoj,
za pravdu svatá řež!

By člověk doma byl,
kde posud byl jen host,
je velký náš cíl
a naše — modernost!

Do památníku.

O nemysli, čas prchající
že blaho tvoje zachvátí.
ty poklid v srdci, úsměv v líci
se nad hroby uč doufati!

Ten nikdy mnoho nevykoná,
kdo jen své slzy počítá;
ty v činech svých buď růže vonná,
jež vůni svou všem poskýtá.

Viz přírodu! Ta věčně žije,
jen srdce sobců kamení,
nám v žíly z její hrudi lije
se krása, síla, nadšení.

Nám volnosti zvěst není bájí,
nám pravda nespí v domněnkách,
vždyť bůh, který žil dříve v ráji,
teď trůní v našich myšlénkách.

Duha na zemi.

Duha jako bájný most
klenula se na oblaku.
drahokamů, záře skvost
užaslému kynul zraku.

Slunce plálo sypajíc
zlato na chmurné zdi města.
v oknech jisker na tisíc,
dlažba jedna třpytná cesta!

Oblouk duhy plál a plál.
rozpínal se v polokruhu,
náhle rost', až v zemi stál.
dále vlek' svou třpytnou stuhu.

Přes domy, až v ulic ruch
barevnou svou třásní sáhnul.
jakby v jeden barev kruh
blíže k zemi nebe stáhnul.

A v dolejším kruhu tom
stejné světla plály tóny.
stejných barev třpyt a lom,
stejných jisker miliony!

A já patřil v jas i mrak,
duše má se v plesu chvěla,
duha — míru svatý znak
posud na nebi jen dlela:

Teď však sahá k zemi též,
v druhý oblouk zde se pojí:
Vzhůru, lidstvo, k práci spěš,
k práci míru! Konec boji!

Dost již bylo hořkých dnův!
Srdce výš! — Skráň ztopte v zoři!
Zem buď koráb Noemův,
nad nímž věčná duha hoří!

Jarnímu slunci.

Ty vítězící slunce, jak Trut mythu
saň zimy krušíš mečem plamenným,
že země pod paprsky tvého štítu
tep cítí třást svým srdcem kamenným.

Tep života a naděje a vzruchu,
jímž horám sníh a vlnám bájí led,
jímž skřivan jásá v čistém. ostrém vzduchu,
jímž na stráni se směje list a květ.

Tak divy vzkříšení ty každým rokem
bez mdloby konáš s vlídným soucitem,
na zrající klas zříš pak vlídným okem
jdouc jako vítěz letním blankytem.

Ty dobře víš, že mnohá vstanou mračna,
jež nastaví ti mlh a dešťů léč,
že houkne hrom, vichřice štěkne lačná —
však víš též, co tvůj světlý zmůže meč.

A proto klidně síly u vědomí
se vznášíš v jarní, zmládlý, svěží kraj,
v chat okna růže sypeš, zlatíš stromy . . .
Ó dobré slunce, v lidskou hruď též plaj!

Jen vykonej tam divů oněch půli,
jež konáš v přírodě a vzejde zdar,
jen sílu dej nám k skutkům, nejen vůli,
svou vytrvalost v práci a svůj žár.

Však především svou vlídnost a svou lásku,
svůj soucit vlij nám do tváře i v hruď,
vše zladit v souzvuk, každou zlatit vrásku,
ó symbolem nám lásky slunce buď!

Ať svátek máme i ve všedním shonu,
ať stále v květu naší snahy peň,
ať ve hlaholu velkonočních zvonů
svou konečně přec uvítáme žeň!

Rozsevač.

Po kolikráte vyšel v pole
a vždycky s novou nadějí
vás vítal, hnědé brázdy holé,
a sil do vašich peřejí.

Sil ráno při prozpěvu ptáků,
sil o poledni v slunce žeh,
sil, západ půl skryt do oblaků
když hořel v chmurných plamenech.

Ba ještě hvězdy pozdravily
ten velitelský jeho kyn
a když blesk' mlhou měsíc bílý,
za rozsevačem povstal stín,

Tu teprve šel klidný domů,
šel spočinout, měl po práci,
teď ať to roste v dešti, hromu,
teď ať se jiný trmácí!

Oč lepší my jsme rozsevači
myšlének, snah a velkých tuch?
Jen házeti když ruka stačí,
to ostatní obstará — bůh.

Ať bůh to víry, ať bůh lásky,
ten k přístavu jenž vodí člun,
jenž úsměv klade v starců vrásky
a píseň do pěvcových strun.

Ten, jemuž kdo je dobrý, věří,
jenž v tom nesklamal nikdy svět,
že pták své hnízdo najde v keři
a včela květ a v květu med.

Tak trpme! — Co nám srdcí skály?
Co trní a co rozcestí? —
Však dopadne to zrní v dáli
těm k útěše v jich bolesti,

Těm do boje zas ku pozdravu,
těm cinkot zvonků v lásky sen.
Rozsevač v míru skloní hlavu,
víc nežádá — je spokojen.

Bílá sobota.

Z let dětských, z krásných oněch dnů,
kam ubírám se, kam se hnu,
vždy zní mi v duši, se mnou jest:
Vstal z mrtvých! ona velká zvěst.
V ní síla, hloubka, vřelý cit . . .
Ó nelze, nelze zapomnít
v tiš noci a v dne shonu
ten slavný hlahol zvonů,
těch velkonočních zvonů!

Kdo vskutku žil a miloval,
kdo věřil, chtěl a bojoval,
kdo ztratil vše, by našel zas
na propasti dnu těchy jas,
ten pochopí a ocení
to kouzlaplné souznění,
tu hudbu měkkých tónů,
ten slavný hlahol zvonů,
těch velkonočních zvonů!

Slyš, zlatým chmýřím jehněd v dál,
v cest úvozy a podél skal
to táhne se a hlaholí
z měst, samot, vesnic do polí,

v tom jaro, síla, k žití vzruch,
v tom budoucnosti mluví Bůh:
Kdo může říci: tonu!
v ten slavný hlahol zvonů,
těch velkonočních zvonů?

My Velký pátek měli již,
i náš snad v prachu skácen kříž,
my dlouho šli pod jeho jhem
a vzdechy zněla celá zem;
však přečkavše svou Golgatu
chcem slyšet v tichu sabatu
ve zbožném hlavy sklonu
ten slavný hlahol zvonů,
těch velkonočních zvonů!

Vstal z mrtvých! Nuže, srdcí tluk
v ten sváteční ať vpadne zvuk!
Jež v učenníků padlas hruď
do Emaus jdoucích, s námi buď,
ty svatá něho, naděje!
Kéž zázrakem vás zavěje
do srdcí milionů
ten slavný hlahol zvonů,
těch velkonočních zvonů!

Jde led...

Bdím v tmavé noci. Obzor je pln mračen,
a stíny jich též v mojí leží duši,
po světle duch se shání pravdy lačen.
Kdo těžká pouta mého smutku zkruší?
Noc kráčí dál přes kolébky a hroby,
zřím s bázní v minulé i příští doby
a slouchám, jak mé srdce v tichu buší.

V tom náhle z hloubi rána zahučela,
kraj zachvěl se, a já jsem s lože skočil,
mně bylo, jak bych slýchal zas ta děla,
v jichž zvuku zrak se s hrůzou k moři točil;
do bouře houkla rána v nebezpečí,
kdes tonul koráb, v zhouby divé křeči
se člověk chvěl, než na práh smrti vkročil.

Však rychle s čela zaplašil jsem dumu.
Co tento výstřel chce zde na severu?
Spěl k oknu jsem, kraj temný v vichru šumu,
jen pode mnou hle, bělaly se v šeru
na řece ledné kry a v téže chvíli
se vztyčily výš medvědi jak bílí
a řekou se to třáslo v každém směru.

A nežli houkla nocí rána druhá,
na řece bylo již jak na bojišti,
sta ker tu mlátí v břevna mostu tuhá,
sta ker se o pilíře z žuly tříští
a kypí to a vře a divě kvasí,
jak rvali by se ze dna řeky ďasi —
však v bouři té již Vesny dech plá příští!

Jde led . . . zas rána z hluboka zní třetí,
však vítězně již v sluch můj zalehnula,
kus řeky volný je, tam hbitá letí
tříšť vesele, jen pěna vyšlehnula . . .
Zas nová rána! — Kolem na pobřeží
jak bludičky těkavá světla běží,
jež zázrakem se v temnu zažehnula.

Však v jiném koutě řeky v strmou horu
se kupí kry a s rachotem se řítí
na jez, kde ve pražců se hroutí svoru,
jak athleti, když k zápasu se chytí,
a střemhlav skácejí se . . . vlny ječí
a břehy duní, stenají jak v křeči,
v to novou ránu z děla slyšíš hřmíti.

A brzy řeka volna v triumfalné
se spoustě rostouc nade břehy valí,
tu rozlévá se syčíc v pěně kalné,
kry tancují v ní jak rozbité skály;
ve tříšti drobné tu se troska ledu
jak eratický balvan tyčí, v sledu
pak vln se tratí v nedohledné dáli.

V tmu hledím rozrušený naslouchaje,
vzduch zimy, zdá se mi, že náhle jihne,
a vidím daleké a vzdušné kraje,
kde stádo čápů modrým vzduchem tihne . .
Zas rána z děla! — Řeka temně hučí
a v zvuku tom cos raší, hne se, pučí,
cos křídla zvedá, vzduchem se cos mihne,

Ó zvěsti jara v srdce strádající!
Zem občerstvíš zas, jak to úděl věků;
kdy však se nadšená a vítězící
s triumfem svým též skloníš ke člověku?
Kdy z ňader praskne led, který je hněte?
Kdy řekne člověk: Moje duše květe
svým leskem božských, nesmrtelných vděků?

Kdy nad námi se mihne vzduchem Láska,
ta pravá, smírná, vlídná, účinlivá?
Slyšíte děla? Zem se chví, led praská,
duch člověčenstva na cestu vám kývá!
Ó strhejte ta pouta, jež vás tísní,
pryč s pláčem bídy a pryč s hrobů plísní,
nám v srdcích starý skřivan — Naděj' zpívá!

Led táhne . . . Brzy volná bude řeka,
zem zelená a plna zdoby květné.
Ó povstaňte, budoucnost na vás čeká,
jak motýl z kukle vaší práce vzlétne!
Ať rvou se ještě jak medvědi bílí
kry zášti kol, i ty se k pádu schýlí,
jak světla Bůh vše pouta vaše přetne!

Ó jitro, vítej, jitro mladé Vesny!
Jak burná řeka nitro moje pne se.
Svět patří nám, ba skoro je nám těsný,
ó vítej, jaro, mládí, štěstí, plese!
Dál rány duňte, znějte ze hluboka,
bol starý z duše mizí, v stínech oka
jen slzou se jak v prvním květu třese.

I patřím v noc, kde matném ve sousvětlí
kry troucí se již volným tokem plynou,
k nim cáry mraků, jak by supi slétli,
se chýlí servané, nad prohlubinou
se míhají a třesou... Bouřnou hymnou
vzduch vlní se — pryč s obav tísní zimnou,
ó jitro, jitro, zažeň již noc stinnou!

Epilog.

Moderní majáky.*)

HUGO, toť oceán, v kterém se hvězdy zhlíží
ať v klidu vznešeném ať bičovaný bouří,
na jehož pobřeží se obětnice kouří
v ples Bohu puklých pout a rozdrcených mříží.

WAGNER, hvozd bez konce, jímž velké vichry třesou,
kde lásky úpí ples a kvil a naříkání,
kde v slzách lítosti se vykoupení sklání
k nám s křídel andělů, již mísku Graala nesou.

RENAN, hlas svědomí, jež v člověku se hlásí
jak výtka a jak pláč pro zdeptané v prach bohy,
kam satyr s Iblisem svých čel ukryly rohy
pod ironie smích, jenž příští zlatí časy.

*) Formou je skladba tato parafrasí Baudelairovy básně „Les Phares" či lépe řečeno její pokračováním.

GOETHE, jenž blahozvěsť nám přines' doby příští,
cíl všeho položiv do oběti a práce,
ten mudrc nejsladší, kterým i resignace
jak jab'ko se stromu se edenského blyští.

DARWIN, toť starý Ftos, jenž protrh' temna kůru
a světla pochodní jal čeliti se noci,
ve zákon rozvoje vrh' sil a živlů moci,
vše zjevy v řetěz spjal od země k nebi vzhůru.

EDISON chytil zvuk, jenž ve prostoru před ním
jak Briareus hřměl a bez pouta se valil,
pak světlo měsíčné jak do číší by nalil
je zapřáh' v strojů jho a ku potřebám všedním.

PASTEUR chyt' do pěstí saň nákazy a moru,
jí vyrval tajemství, jímž lidstvo rve a střebe,
krok velký udělal, by zem se stala nebe,
jak Jiří draka zbil, jej chytil vědy v svoru.

IBSEN, tvář Medusy, za kterou pravda skryta,
šel k zdroji všeho zla, jež tráví tuk i kosti,
shnilému století strh' masku prolhanosti,
a v očích otroků to příštím jitrem svítá.

TOLSTOJ, ta mystická a velká duše čistá,
zřel v ruském mužíku jak trpí lidstvo celé,
vrh' paprsk soucitu v bludiště viny ztmělé,
chud sám stal třináctým se apoštolem Krista.

Ó žárné majáky, vy pláte do tmy naší
a k Bohu, jásáte svou září: Lidstvo žije!
Dva andělé jdou s ním: Věda a Poesie
a mečů jejich žeh vše obludy kol plaší.

Tu mrzké pokrytství strhává vlastní kukli,
tu válka choulí se jak zmok, jenž dotknut střelou,
tu s hladem zoufalství v svou vlízá sluji ztmělou,
svár vidí rezavý svůj pancíř celý puklý.

A zpěvem jásavým jak ples vánočních zvonů
se valí k nebesům hlas mohutný a jeden:
My prací. láskou si zas dobudem svůj eden
zde v středu sbratřených a šťastných milionů.

»Brevíř moderního člověka« jest posledním číslem básnického celku, jehož předcházející články jsou: »Duch a svět«, »Sfinx«, »Perspektivy«, »Zlomky epopeje«, »Dědictví Tantalovo«, »Fresky a gobeliny«.

V Praze, dne 1. května 1891.

J. V.

OBSAH.